

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום שני פרשת וידא | י"ב מרחשוון תשפ"ו

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

הקורא לאברהם אברם עובר בעשה ולא

ב"ה בשיעור הקודם הזכרנו דבר חידוש מספה"ק 'אדרת אליהו' (-הקדמון, נכדו של בעל 'צור המור' זי"ע) ע"פ דברי הגמ' (ברכות יג.) 'תני בר קפרא כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה שנאמר וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם (בראשית יז,ה), רבי אליעזר אומר עובר בלאו שנאמר (שם) וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אַבְרָם. ובירושלמי אי' דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, והלכתא כתרומיהו דהקורא לאברהם אברם עובר הן בעשה והן בלאו. וכן הוא במג"א בשו"ע או"ח סי' קנ"ו.

קיום מצות עשה בדקדוק קריאת אַבְרָהָם

וכשם שהקורא לו אברם עובר בלאו ועשה, כך כשנזהר וקורא בשם אברהם, ומדקדק ומבטא את האות ה' שישמעו היטב^א, הרי הוא מקיים מצות עשה של וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם. ובפרשיות אלו כשאנו לומדים הרבה מעניינו של אאע"ה, הרי אנו זוכים לקיים מצות עשה זו כמה וכמה פעמים, והקב"ה רצה לזכות את ישראל לפיכך הרבה לנו תורה ומצוות.

איך בפרשות נח ולך ממשיכים לקרוא לו 'אברם'?

והזכרנו מה שכתב הר"ש תאומים ב'אור התורה' שבפרשת נח ולך לך מזכירים הרבה פעמים **אברם** ככתוב בפרשה, כי כל שנה כשמתחילים מחדש ללמוד את התורה, הרי זה כאילו שהעולם נברא מחדש, ונמצא שב הפרשיות הללו אנחנו כביכול עומדים בזמן ראשית הבריאה שעדיין שמו היה אברם ואז היה עדיין מותר לקרוא לו בשם **אברם**.

וכן משמע בגמ' שם 'מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא (נחמי' טז) אַתָּה הוּא ה' הָא' לְהִים אֲנִי בְּחֶרֶת בְּאַבְרָם? אמר ליה התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא'. על זה הדרך מותר לנו לומר **אברם** בשעה שלומדים פרשות נח ולך לך, עד שמגיע הזמן שהקב"ה קורא לו אברהם, ומכאן והלאה מצוה לקרוא אברהם.

מה הדין כשאומרים חידו"ת על פ' נח ולך?

ויש לדון כשאומרים חידושי תורה על פ' נח ולך לך, האם יש לומר שהקב"ה אמר לאברהם לך לך מארצך, שלכא' אינו אמת, שהרי הקב"ה אמר זאת **לאברם** ולא לאברהם, שהרי באותו שעה עדיין היה שמו אברם, וכן בברית בין הבתרים ומלחמת המלכים צ"ע אם בזה מותר לקרוא לו **אברם**, אמנם פוק חזי מאי עמא דבר שגם כשלומדים על התקופה של אאע"ה קודם שהיה שמו אברהם, מזכירים אותו בשם אברהם, ורק בפסוקי המקרא קוראים כמו שכתוב **אברם**.

רש"י כותב גם אַבְרָהָם וגם אַבְרָם

ואחר החיפוש בלשונו של רש"י מצאנו כ"פ שאע"פ שבפסוק כתוב (יגד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה', רש"י כתב (בדיבור המתחיל) 'ויקרא שם אברהם'. וכן (יב,ה) אשר עשו בחרן - שהכניס תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים. וכן (יד,ט) ארבעה מלכים וגו' - ואעפ"כ נצחו המועטים להודיעך שגבורים היו ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם. וכן (יד,י) לפי שהיו באומות מקצתן שלא היו מאמינין שניצל אברהם מאור כשדים מכבשן האש וכיון שיצא זה מן החמר האמינו באברהם למפרע. ועוד. אמנם כמה פעמים הזכירו רש"י בשם **אברם** כשעדיין היה שמו כך.

מה סיבת האיסור לקרוא בשם אַבְרָם?

וצריך להבין מה סיבת האיסור הפלאי הזה להזכיר שם **אַבְרָם**, והרי מצאנו שהחליפו להושע בן נון שם וקראו לו יהושע, ואעפ"כ הוא נזכר אח"כ בתורה בשם **הושע** וַיֵּבֶא מִנְּשָׂה וַיִּדְבֶּר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַנְּשִׁיחָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשֶׁעַ בֶּן נוֹן (דברים לב,מד). ובגמ' (שם) הקשו על יעקב אבינו, איך מותר כיום לקרוא לו **יעקב** אבינו, והרי כתוב (לה,י) לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל וְהָיָה שְׁמֶךָ, ותירצו בגמ' שהרי לאחר זמן, בירידתו

למצרים, קראו שוב יעקב כמ"ש (מו,ב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב, ללמדנו שאמר לו שלא רק יעקב יהיה שמו אלא גם ישראל. וא"כ מאי שנא אברהם מיעקב. וכן בשרה כתוב (יז,טו) כִּי שָׂרָה נְשָׂמָה ומש"כ שָׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת נְשָׂמָה שָׂרִי אינו לכלל ישראל אלא בפרטיות לאאע"ה לבדו. ולפ"ז רק על אאע"ה לבדו התחדשה הלכה זו שאין לקרוא אותו בשם אַבְרָם. מה טעם הדבר?

מי היה האבא שקרא לו אברם?

ובספה"ק מצאנו כמה טעמים, ונזכיר מש"כ הרה"ק רבי יחזקאל מקארלסבורג זי"ע [תלמיד הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע] בספרו 'מראה יחזקאל' (ליקוטים חדשים וישלח), כיון שאאע"ה נצטווה ללכת מארצו וממולדתו ומבית אביו, ואחד מהדברים שאדם לוקח מבית אביו הוא השם שקראו לו בבית אביו, וכמבואר במדרש עה"פ (ז,א) טוֹב נָשָׂם מְשָׁמֵן טוֹב, שיש לאדם שם שקרא לו אביו, זהו חלק מהדברים שהאב נותן לבניו, במעמד ברית מילה אומרים 'ויקרא שמו בישראל', ואביו קורא לו את שמו.

בברית מילה נותנים שם יהודי

אך אאע"ה נצטווה להתנתק מבית אביו לגמרי, לכן היה לו להתנתק לגמרי מהשם שקרא לו אביו, כי תרח החליט לקרוא לו אברם, לכן יש איסור לקרוא לו בשם זה. משא"כ יעקב, אף שנוסף לו שם ישראל, הרי יצחק אבינו ע"ה קרא לו יעקב, ובמדרשי חז"ל כתוב עה"פ 'ויקרא שמו יעקב' ולא כתוב מי קרא לו כן, מלמד שהקב"ה קרא לו בשם יעקב. והרי שזה שם קדוש ביותר, ואין לבטלו לעולם. וכן הושע נקרא כן ע"י אביו נון. וכן שרה, הרי אביה לא קרא לו שָׂרִי אלא יסכה, כמ"ש על הרן אָבִי מְלָכָה וְאָבִי יִסְכָּה, אלא שאחר שנשאה אאע"ה קרא לה שָׂרִי, כשראה את שלימות מדרגתה בנבואה, עד שהוא טפל לה בנבואה, לכן קרא לה שָׂרִי, לא יסכה לשון סוכה ברוה"ק בלבד, אלא שהיא כמו שר למעלה ממדרגת אאע"ה בנבואה.

גיורת מקבלת שם יהודי בטבילה

ועוד שהבן מקבל את שמו בשעת ברית מילה, לאחר שמסירים ממנו את הערלה. אאע"ה שהיה חסר לפני מילתו, לא קיבל שמו אברהם רק בהיותו בן צ"ט שנה לאחר שנמול, וקיים 'התהלך לפני והיה תמים', אבל בת נחשבת תיכף כנימולה כמבואר בגמ' לגבי גירות שדי לגיורת בטבילה, ולאחר שאאע"ה קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, בוודאי הטביל את שרה לשם גרות, ותיכף ומיד נכנסה בקדושת ישראל בטבילתה, ובאותה שעה כבר קרא לה בשם יהודי שָׂרִי.

לא שייך למול פעמיים

וכנודע מה שהקשו בספה"ק מדוע אאע"ה לא נימול לפני שנצטווה כמו שקיים את כל התורה מעצמו, ותירצו כמה תירוצים בדבר, והראשונים תירצו שזש"כ ברש"י 'הוא שנתן לו עצה על המילה', כלומר שביקש אאע"ה למול לפני שנצטווה, ואמר לו ממרא שימתין עד שיהא מצווה ועושה, כי אי אפשר למול פעמיים. ולכן המתין לו שמו אברהם עד שלאחר שמל. אבל שרה שגירותה בטבילה בלבד, הייתה מושלמת מאז ומקדם ולכן אאע"ה קרא לה שָׂרִי.

למה אאע"ה היה טפל לשרה בנבואה?

וי"א שזה הטעם שהיה אאע"ה טפל לשרה בנבואה, כי הוא עדיין לא היה שלם בגופו ולכן נפל על פניו בשעת נבואה, משום שמאוסה היא הערלה כמבואר במס' נדרים, אבל לשרה אמנו ע"ה לא היה מלכתחילה את החיסרון הזה, ולכן היא הייתה גדולה ממנו בנבואה.

אחרי המילה הושו בנבואה

וכתבו המקובלים שכל מה שאאע"ה היה טפל לשרה בנבואה זה היה רק קודם המילה, ואמנם לאחר שנימול אאע"ה, לא היה טפל לה לנבואה. וזה שאמר לו הקב"ה ציווי פרטי לאאע"ה בלבדו לֹא תִקְרָא אֶת נְשָׂמָה שָׂרִי שזה מרמז שהיא **שורת עלי** [היינו על אברם] במדרגת נבואתה, כיון שאתה נמול, שרה שמה, ולא שָׂרִי, שכבר עלית במדרגת הנבואה בשלימות ע"י הברית מילה. כן מבואר בספר 'אדרת אליהו'.

ממתי היה לה את השם שרה?

ובזה מיושב הלשון הפלאי שבפסוק זה (יז,טו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם שְׁרִי אֲשַׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׁרִי **כִּי שְׂרָה שְׁמָהּ**. וקשה דבשלמא אם מאז ומקדם היה שמה שרה, שייך להזהיר שלא לקרוא לה שְׁרִי שכבר נקראת שרה מלפני כמה שנים, אבל שְׁרִי הרי מעולם לא נקראה כלל בשם שרה, אלא זה עתה עושים לה שינוי השם, משרי לשרה, א"כ איך הכתוב מסיים ואומר **כִּי שְׂרָה שְׁמָהּ**? אתמהא!

באברהם כתוב (יז,א) וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמָהּ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמָהּ אַבְרָהָם כִּי אַבְרָם הָיָה גֵּוֹיִם נִתְּתִיקָהּ, ולא הוסיף 'כי אברהם שמך', מדוע בשרה הוסיף לשון פלאי **כִּי שְׂרָה שְׁמָהּ**?

כשנקרא אברהם - נקראה שרה

והביאור ע"פ הנ"ל דמכיון שאע"ה נמול והיה שמו אברהם, מאותה שעה כבר אין שמה שְׁרִי כלל, כי כל מה שהיה טפל אליה בנבואה הוא רק משום שלה אין חסרון של ברית מילה ולאברם זה עדיין חסר, אך כיון שנמול אינה שוררת מעליו בדרגת נבואתה, וממילא נקרא שמה 'שרה'. וזה שמסיים 'כי שרה שמה', כיון שכבר לפני ט"ו פסוקים קראתי שמך אברהם, ממילא כבר אין לה שם שרי אלא שרה.

אברם שְׁרִי / אברהם שרה בגימ' פעמיים 'שלוש' עה"כ

החת"ס מביא בשם המקובלים **שאברם שְׁרִי** בגימ' תשנ"ג. ויש במספר זה סוד מיוחד. ולכן כשנקרא שמו **אברהם** הרי שממילא שמה **שרה** כי **אברהם שרה** בגימ' תשנ"ג. כי המחשבון מחשב את זה אוטומטית שממילא כבר שמה שרה. ובעלי הסוד כתבו שפעמיים **שלוש** בגימ' תשנ"ב, כמנין **אברם שרי**, או **אברהם שרה**, עם הכולל המחרב. ועי' בספה"ק 'ברית כהונת עולם' סודות נוראים על מספר זה.

המילה הוסיפה לדרגת נבואת אברהם

וזה חילוק גדול בין שינוי שמו של אאע"ה שזה עכשיו נתעלה למדרגת ישראל לאחר המילה, לבין שינוי שמה של שרה, שאין זה עליית מדרגה, כי היא כבר עלתה לפני הרבה שנים כששינה אאע"ה שמה מיסכה לשרי, אלא שכאשר אברהם גם עלה למדרגתו המופלגת ע"י המילה, נשתנה שמה משרי לשרה. וזהו 'כי שרה שמה', כך היא המציאות, בלי פעולה מיוחדת בשמה, אלא שזו תוצאה משינוי שמו לאברהם בעקבות המילה.

לא יִפֹּל אלא יִרָץ

וממילא מובן כי תיכף שנשתנה שמו לאברהם, נשתנה שמה לשרה. ולא רק משום המספר גימט' אלא שכל מה שהיתה שוררת עליו במדרגת הנבואה, היה רק לפני שנמול, אך עתה שנמול, זכה לשלימות בנבואה דכתיב **וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָיו מִמָּרָא וְלֹא יִפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיִּדְבֶּר אִתּוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר (יז,ג), או יִפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחָק (יז,יז) אלא אמר לו הקב"ה 'אתה יושב ואני עומד'. ולא רק שלא נפל על פניו אלא היה בשלימות כוחותיו כמ"ש **וַיֵּרָא וַיִּרָץ** לקראתם, וזאת משום שנשלם במידת הנבואה שלו.**

איך יתכן ששרה לא ידעה מהעקידה?

אבל שרה אמנו ע"ה לא זכתה לעילוי בנבואה לאחר שנקרא שמה שרה, אדרבה, על הנביאים כתוב (עמוס ג,ז) **כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֱלֹהֵינוּ ה' דָּבָר כִּי אִם גְּלָהּ סוֹדוֹ אֶל עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים**, ואיך יתכן ששרה לא ידעה מכל ענין העקדה, אאע"כ שהעלימו ממנה את העקדה. [אבל צ"ע שמה שנאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, ושם פרש"י שהיה טפל לה בנביאות, זה היה לאחר שנמול. והי"ע].

למה לא שינו את השמות של רבקה רחל ולאה?

ועכ"פ נבואתו של אאע"ה התעלתה לאחר שנוספה לו האות ה', אבל שרה כבר השלימה את מדרגתה מתחילה. ולכן אין איסור לאו אם קוראים לה שם 'שרי', כי אין זה שם שנקרא ע"י גוי, גם השם הזה ניתן לה ע"י אאע"ה. אבל הקורא אברם חזר לשם שקרא תרח.

וצ"ע בשמות רבקה רחל ולאה שלכאו' ניתנה להן ע"י אביהן הגויים, בתואל ולבן. ומדוע לא מצאנו בהם שינוי

השם. ועוד חזון למועד לבאר ענין זה.

גר צריך לשנות את שמו

עב"פ זהו טעם פשוט לאיסור לקרוא **אברם**, כי גם כידוע שגר שנימול קוראים לו שם ישראל^ב, יש ענין לשנות את שמו. וכך אאע"ה שהוא ראש לנימולים, וראש לגרי הצדק, ועתה במילה נשלמה הגרות, לכן צריך לשנות את שמו מאברם לאברהם.

הזכרת השם הקודם - כהזכרת מעשיו הראשונים

וה' אדרת אליהו' (דרוש שלישי דף מז:): מוסיף עוד לחומר הענין, שהרי מצאנו בדברי חז"ל (משנה ב"מ ד, י) אם הוא בן גרים, לא יאמר לו זכר מעשה אבותיך, שנאמר (שמות כב) וגר לא תונה ולא תלחצנו. וכתב בתוך דבריו שאם ל'בעל תשובה' היה שם או כינוי שהיו קוראים לו בשנים שחטא, ועתה חזר בתשובה ושינה את שמו לשם יהודי קדוש, אם יקראנו בשמו הראשון, עבר על לאו וגר לא תונה ולא תלחצנו, כי הזכרת השם הראשון, כמוהו כהזכרת מעשיו הראשונים. והנה נודע מש"כ הרמב"ם^ג שבתחילה היה אאע"ה גדל בין תרח וחבריו אנשי אור כשדים שעבדו עבודה זרה, ואף הוא עבד עמהם, בתחילה השתחוה לשמש^ד, ואח"כ לירח, ועד שראה שכולם אפס תוהו ואין בהם מועיל וחיפש מיהו בעל הבירה, ונגלה לו השי"ת.

בן מ"ח שנה הכיר את בוראו

בבראשית רבה (נח, לח) יש דעה שרק בהיותו בן מ"ח שנה הכיר את בוראו. ואז עקר את עצמו מכל העבודות זרות לכוכבים ומזלות, וכבר אין להם שום שייכות לכוחות הרע, ונמול בברית עם ה', ונקרא שמו אברהם. לכן אם אדם עובר וקורא לו 'אברם', נעשה כאומר לו 'זכור מעשיך הראשונים'.

עון גדול לקרוא בשמו הראשון

ואמרו חז"ל (בראשית רבה לך לך לט, ח) שבתחילה אאע"ה חשש שיענש על מעשיו הראשונים, ואמר לו הקב"ה לך טל ילדתיך (תהלים קיג) מה טל זה פורח אף עונותיך פורחים. הכל מחול לך. לא נשאר שום רושם ממעשיך הראשונים, נשתנה שמו ומהותו, יש רק אברהם שעובד את השי"ת במסירות נפש. אבל כל הקורא שמו אברם, הרי זה כקורא לו שם של דופי ומספר גנותו. 'שהוא עון גדול, בלי מרפא וארוכה. ועונו ישא האיש ההוא אשר ימלאנו לבו לפרש שמו הראשון אשר כבר היה'.

ומדה טובה מרובה, כל הקורא לאברהם אברהם, יקבל שכר גדול, משום שאינו עובר על מצות לא תעשה, ויקבל פרס ושכר טוב. בזה שמקיים מצות 'והיה שמך אברהם'.

האיסור הוא רק בחיי אברהם

אמנם דעת מהרי"ל דיסקין זי"ע שכל האיסור הזה אמור רק בימי חיי אברהם, שהחברים הראשונים שלו עוד זכרו אותו בהיותו בבית תרח אביו כשהיה שמו אברם, ואף הוא היה עובד עמהם. על בני אותו הדור הייתה אזהרה גדולה שלא לקרוא לו אברם, שלא להזכיר את מעשיו הראשונים, ולכן יש לקרוא לו רק בשם החדש אברהם.

ב עיין רש"י יתרו יח, א. ועיין זוהר חדש רות (עט). שאל ר' פדת לבירה של ר' יוסי רות שנתגיירה מפני מה לא קראוה בשם אחר וכו' ורמב"ן (במדבר י, כט) כבר פירשתי כי חובב שם חדש שקראו ליתרו כאשר שב לתורת ישראל כי זה דרך כל המתגייר וכו'. ולא גרע ממש"כ הרמב"ם (תשובה ב, ח) וע"ע תוס' גיטין לד: ד"ה והוא.

ג **רמב"ם** (עבודה זרה א, ג) כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו, ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים **והוא עובד עמהם** ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבונתו הנכונה, וכו'.

ד **זוהר** (לך לך פו). רבי יהודה אמר (ישעי' מא) מי העיר ממזרח דא אברהם דלא נטיל אתערותא לגבי קודשא בריך הוא אלא ממזרח בגין דחמא שמשא דנפיק בצפרא מסטרא דמזרח נטיל אתערותא לנפשיה דאיהו קודשא בריך הוא, אמר דא הוא מלכא דברא יתי, פלח ליה כל ההוא יומא לרמשא חמא שמשא דאתכניש וכו'.

להתנתק לגמרי מבית תרח

ועכ"פ נמצאנו למדים ששינוי שמו היה כהמשך למצות 'לך לך מבית אביך', ברית מילה ניתקה אותו לגמרי מבית אביו, וכמו שאמר לו הקב"ה שע"י קיום מצות לך לך, 'ואגדלה שמך' ויהיה שמך אברהם. כמבואר ברש"י. כי עי"ז יעקב לגמרי מבית אביו. ולכן עלינו להיזהר מאד בזהירות יתירה שלא לקרוא בשם הראשון אברהם.

'אברם אין לו בן - אברהם יש לו בן'

רבינו מהרש"א זי"ע שם במס' ברכות נתן טעם נוסף לאיסור זה, כי אאע"ה נשתנה מזלו ע"י שינוי השם, שהרי הוציאו הקב"ה למעלה מהמזלות ואמר לו 'אברם אין לו בן אברהם יש לו בן', וקשה שהרי בהיות שמו אברם כבר הוליד את ישמעאל, איך נאמר 'אברם אין לו בן'?

אברהם 'יש לו בן' - שרה 'תלד' למה השינוי?

וראיתי בספר ישן בשם 'וצוה הכהן' להרה"ק רבי אהרן שמואל כ"ץ (נכדו של ה'סמיכת חכמים') זי"ע, שבשעה שלימד חומש רש"י לפני הלומדים דייק אחד מהת"ח בלשון רש"י (טוה) 'ויוצא אתו החוצה - לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הכוכבים ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל'. ומדוע רש"י שינה שבאאע"ה כתב **יש לו בן** ובשרה **תלד**.

ישמעאל אינו נחשב בן של אברהם

וביאר כדברי האור החיים הק' שישמעאל אינו נחשב כלל לבנו של אאע"ה, כי שרה אמנו ע"ה מעולם לא כתבה שטר שחרור להגר והיא עדיין שפחתה, וממילא בנה נקרא בן הָאִמָּה, ולכן הקב"ה אמר קח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְ אֶת יִצְחָק, כי ישמעאל אינו נחשב כלל בן של אברהם, כי הנושא שפחה, בניה מתייחסים רק לשפחה. כאמור בפרשת משפטים, הָאִשָּׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְּכֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגִפּוֹ. והסיבה שהיה צריך למולו, היינו כדין בן השפחה.

שרה תלד בן טהור - ללא זוהמא

אלא שהגר עצמה לא ידעה שהיא נשתחררה בעצם נתינתה לאאע"ה, וגם אאע"ה בעצמו לא היה בטוח בזה, שהרי הוא קיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ולישראל אסור לישא שפחה, אלא ששרה אמרה לו כן, וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שָׂרָי, בתורת נבואה כהוראת שעה לעבור על דברי תורה ולישא שפחה בהוראת שעה, כך היה רצון השי"ת כדי להפריד את הפסולת והזוהמא, ולכן שרה אמרה בָּא נָא אֶל שַׁפְחָתִי אוּלִי אֲבִנָּה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֲבָרָם לְקוֹל שָׂרָי, כי הגר תיטול הזוהמא תחילה, וכך שרה תוכל ללדת בן זך וטהור.

הגר לא הכירה את המושג 'הוראת שעה'

ומכיון שהגר לא הבינה שאינה משוחררת, לכן התנהגה בבית כגברת, וַתַּעֲנֶה שָׂרָי כְּדִי לְהוֹכִיחַ לָהּ שֶׁהִיא עַדִּין שַׁפְחָה. אך הגר הבינה שהיא משוחררת שהרי לא יתכן שאאע"ה נכשל לישא שפחה, וכשם שרחל ולאה נתנו ליעקב אבינו ע"ה את בלהה וזלפה, ובלי ספק שלא נשארו שפחות אלא נשתחררו לגמרי. כי הגר לא הכירה את הענין של 'הוראת שעה'.

הגר חזרה להבין שהיא שפחה

עד ש מלאך ה' אמר לה: הָגֵר שַׁפְחָת שָׂרָי אִי מִזֶּה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי, המלאך גילה לה שעודנה שפחה כבראשונה. כיון ששמעה כן, השיבה מִפְּנֵי שָׂרָי גְבֻרָתִי אֲנֹכִי בְּרַחַת. לאחר שהמלאך ראה שהיא מבינה שהיא שפחה, אמר לה תיכף שובי אֶל גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ. וישמעאל הוא בן רק של הגר ואינו נחשב בן של אאע"ה. אף שכתוב וַיִּקְרָא אֲבָרָם שֵׁם בְּנוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה הָגֵר וַיִּשְׁמְעָאֵל, זה רק כינוי מושאל.

לשון רש"י - מדויק להפליא

ועתה מיושב היטב לשון רש"י 'אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן וכן שרי לא תלד אבל שרה תלד', כי אברם

כן הוליד את ישמעאל, אלא שאינו נחשב לו **בן**, כי ישמעאל הוא בן הגר שפחת שרי, ולא בן מצד הקדושה, 'אבל אברהם יש לו בן' - יצחק אבינו ע"ה שנולד לאחר שנימול אברהם. אבל גם בשרי וגם בשרה נאמר לשון **תלד**, כי כשהיה שמה **שרי** היא כלל לא ילדה. כן ביאר רבי אהרן שמואל בספר 'וצוה הכהן'.

הקורא אברם - מתקרב לישמעאל

מתוך דברי רבינו מהרש"א (ברכות יג. ד"ה עובר בעשה) משמע, שזו הסיבה שיש לנו להיזהר לקרוא דווקא בשם אברהם ולא בשם **אברם**, כדי להורות שרק לאחר שינוי השם זכה להוליד בן הראוי ליורשו, **בן ממש**. אבל הקורא בשם **אברם** נעשה ח"ו כאומר בזה שיש לנו 'אח' ישמעאל, היה לא תהיה. כדי להיפרד לגמרי מישמעאל ולהורות שאין לנו שום שייכות עמו, לכן יש לקרוא דווקא אברהם, ואם קורא **אברם** עובר בעשה ובלא תעשה, כי הוא מתקרב לישמעאל כאילו הוא אחיו ח"ו.

ישמעאל לאברם - יצחק לאברהם

וכע"ז ביאר האור החיים הק' בפרשת וירא (כא,ב) וזלה"ק 'ותהר ותלד שרה לאברהם בן וכו' ואומרו **לאברהם** רמז בן זה לאברהם, **ולא ישמעאל לאברהם**, כי לא יקרא שמו **בן אברהם** דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע, והגם שמצינו שאמר הכתוב (טז,טו) ותלד הגר **לאברם** בן, שם נקרא שמו **אברם**, אבל אחר שנעקר שם אברם שלא יזכר עוד שם זה עליו אלא אברהם, ישמעאל אין לו ליקרא בן אברהם: ואולי כי לזה **הקורא לאברהם אברם עובר בעשה** (ב"ר עח,ג) טעם הקפדתו יתברך **כי כשיקרא לו אברם מיחס אליו ישמעאל לבן**, וה' אמר כי ביצחק יקרא לך זרע, ואין זה אלא כשיעקר שם אברם. וטעם זה אינו ביעקב, לזה הגם שנקרא ישראל אין קפידא שיקרא יעקב ועיין מה שכתבתי בפסוק להלן (לה,י) לא יקרא וגו' ותמצא טעם אחר'.

כל השבטים - בני איש אחד

רוב השבטים נולדו ליעקב אבינו בעודו בשמו יעקב, חוץ מבנימין שנולד כשנקרא ישראל, לכן גם אח"כ מותר לקרוא יעקב, כי אין להפריד את בנימין מ"א השבטים, כי כולנו בני איש אחד נחנו, בוודאי אחים אנחנו. אבל באע"ה יש לנו טעם להיפרד מזהמת ישמעאל, ולכן אסור לקרותו בשם אברם שממנו נולד ישמעאל, שלקח איתו את כל הזהומא כדי שיוכל להיקרא בשם אברהם ולהוליד את בנו יחידו את יצחק. בן אחד בלבד היה לאאע"ה.

ישמעאל ובניו הם עבדי בני ישראל

וכנודע מ"כ האוה"ח הק' שהדבר נוגע לנו עד עצם היום הזה, שישמעאל בן הגר הוא עבד בן שפחה, ומדיני ירושה בני ישראל ירשו את ישמעאל ובניו כעבדים.

תלמידו של אברהם

ומכיון שאאע"ה אמר לו: **יְשַׁמְעֵאל יְחִיָּה לְפָנֶיךָ** (יז,יח), לכן בסוף ימיו ישמעאל חזר בתשובה, ובכך נחשב כבנו של **אברם** וכתלמידו של אברהם. ואם יש בו איזו בחינת בן זה רק מצד היותו בעל תשובה בסוף ימיו, אך לא כבן אברהם שנולד ממנו כלל.

עדיף שישמעאל לא היה בעל תשובה

ובזוה"ק כתוב 'וי' על אותה שעה שאמר אאע"ה לו: **יְשַׁמְעֵאל יְחִיָּה לְפָנֶיךָ**, אף שרש"י פי' הכוונה **יְחִיָּה ביראתך** - שיחזור בתשובה, משמע בזוה"ק שהיה יותר טוב שישמעאל לא יהיה בעל תשובה. אז היה לנו פחות עגמת נפש. ודי בזה.

מצוות צריכות כוונה

עכ"פ כשמקיימים את המצוות עשה ולא תעשה לקרוא לאבינו אברהם ולא אברם, יש לכוון כוונה זו, להיפרד מקליפת ישמעאל והבליו. וכן להפריח את מעשיו של אאע"ה בשנים הראשונות לך טל יִלְדְּתִיךָ, אין להם שום שייכות לאברהם, כי אסור להזכיר מעשיו הראשונים כמבואר.

הזכות של רבנו בחיבור המשנה

ונחזור לעיל ששרה אמרה לאאע"ה לקחת את הגר כהוראת שעה, אולי אַבְנָה מִמָּנָה כשהכוונה הייתה להוציא את כל הפסולת והזוהמא ע"י הגר, כדי שאח"כ יולד בן טהור משרה.

יש להוסיף שגם רבקה אמנו ע"ה הייתה אמורה להוליד את יעקב זך ונקי, אבל לא היה שייך שיצחק ישא שפחה, שהרי הוא היה עולה תמימה, לכן לא היה שייך לברר את הזוהמא כפסולת לאשפה בפני עצמה, ולכן רבקה הוכרחה לברר ולהוליד גם את עשיו, ושהבירור יהיה בה בעצמה. ולכן שאלה אם בן לְמָה זָה אָנְכִי, מה לי להיות כפח אשפה להחזיק את עשו, וְתִלְךָ לְדֶרֶשׁ אֶת ה'. וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנְךָ, בזכות זה שהבירור נכלל בכך, עתיד אנטונינוס לצאת מעשיו, אילו הפסולת הייתה באשפה מיוחדת כמו אצל ישמעאל בן הגר, לא היה יוצאים ממנו גרי צדק, ובזכות שהבירור של יעקב ועשו הוא אצל רבקה הצדקת, לכן רבינו הקדוש עתיד לכתוב ששה סדרי משנה ומבואר ברמב"ם^ה שלא היה לו שייך לעשות כן, לולא אנטונינוס היה עמו. ובכך רבקה התנחמה.

למה שרה הכניסה עין הרע בעובר של הגר?

שרה אמרה (טז,ה) וְשָׁפַט ה' בִּינִי וּבִינֶיךָ וּפְרִשׁ יי' שהכניסה עין הרע בעיבורה של הגר והפילה עובריה. ומבואר בספרי קבלה ששרה אמנו ע"ה ידעה את סוד הדברים, והיא ידעה כמה זוהמא צריך להתברר תחילה, ולכן נתנה עין הרע בעיבור של הגר, וגם מאותו נפל של הגר הייתה תועלת, זו הייתה הפסולת הראשונה שיצאה מאאע"ה, אילו אותו נפל היה נשאר בחיים, היה ממנו צרות צרורות לשונאי ישראל הרבה יותר מגלות ישמעאל, אין לנו השגה בנבואתה של שרה אמנו ע"ה, כשם שגירשה את ישמעאל מבית אאע"ה, כך גירשה תיכף ומיד את העובר הראשון של הגר.

יחודים גדולים שנראים חטאים

ומש"כ הרמב"ן שוֹתֵעֵנָה שְׂרֵי היה בבחינת חטא, הרי כבר למדנו בעש"ק על מה שכתב הרמב"ן ש'וירד אברם מצרימה' היה **חטא גדול**, כוונות ויחודים גדולים מאד היה באותו ענין, כך גם שרה אמנו ע"ה הביטה והבינה שהעובר הראשון מוכרח למות בטרם היוולדו. וגם הבינה שצריך להרחיק את ישמעאל בן הגר מבית הקדושה לגמרי.

בכל רגע זה נס שאדם עומד בנסיונות

לסיום נזכיר עוד ענין פשוט על 'כל הקורא אברם עובר בלאו ובעשה'. [ע"ד המוסר] ברש"י מבואר שלפני שאאע"ה נכנס בברית מילה הוא נקרא **אברם** בגימ' **רמ"ג** שהיה שולט רק על רמ"ג איברים, אבל על חמשת איברים שהם ב' עיניים ב' אוזניים וראש הגוויה לא הייתה לו שליטה עליהם בתכלית השלימות כפי ערכו, שהרי באמת לא שייך לשלוט עליהם רק בדרך נס ופלא. כמבואר באור החיים הק' בפרשת אחרי 'אני השם' לפני פרשת עריות הזכיר הכתוב 'אני השם' ללמדנו שאין בכח אנושי שאדם יקדש את עצמו, זהו נס בכל עת ורגע שאדם עומד בנסיונות האלה.

אברהם - שולט על עיניו

וא"כ בימינו לאחר שאבינו נקרא אברהם, אם שואלים יהודי, מדוע אינך שומר על עיניך? אם הוא עונה 'אני רק בן אדם', הרי זה כקורא שמו **אברם** ולא אברהם.

^ה **הקדמת הרמב"ם למשנה**. וכאשר עבר הזמן אחריהם עד רבינו הקדוש ע"ה... כמו שאמרו מימי משה ועד רבי לא ראינו תורה וגדולה במקום אחד... והיה לו מהעושר וההון עד שאמרו עליו אהריריה דרבי עתיר משבור מלכא. ולכן היטיב לחכמים ולתלמידים, וריבץ תורה בישראל, ואסף כל הקבלות והשמועות והמחלוקות שנאמרו מימות משה רבינו ועד ימיו. וכן באיגרת רב שרירא גאון (ח"א ב,ב) ושקטו רבנן ביומי דרבי מכל שמדא משום **רחמנותא דאיכא בין אנטונינוס ורבי**. ואסכים לתרוצי הלכתא כי היכי **דלגרסי רבנן כלהו פה אחד ולשון אחד**, ולא ליגרס כל חד וחד לישנא לפנשיה. וכן בסמ"ג (לאוין הקדמה כללית) ובימי רבינו הקדוש הקרוי רבי בלשון משנה שנתן לו הקדוש ברוך הוא **חן בעיני אנטונינוס מלך רומי** וקיבץ כל חכמי הארצות ויסד **ששה סדרי משנה** על פי הקבלה.

רק 'אברם' אינו יכול להתגבר

ובזה מיושב מדוע הרמב"ם והשו"ע לא כתבו להדיא שיש מצוה דאורייתא בלאו ועשה שלא לקרוא אברם אלא אברהם? [והצל"ח נשאר בצ"ע, וכן במהרש"א הנ"ל]. כי וודאי שזה כתוב ברמב"ם ושו"ע, אלא שזה מלובש במצוות אחרות, הלכות שמירת הלשון, הלכות שמירת עיניים, הלכות שמירת הברית, וכל איסורי העריות. כל אלו כלולים בשם **אברהם**. כשאדם עוצם עיניו מלראות ברע, הרי הוא מצדיק את שמו **אברהם**, ללמד שאדם יכול לשלוט לא רק על ידיו שלא לגנוב אלא גם על עיניו שלא לחטוא. ואינו אומר 'אני לא יכול להתגבר', שאם אומר כן הרי הוא קוראו בשם **אברם**.

איזה עשה ולא תעשה?

ומש"כ 'עובר בעשה' אין הכוונה רק ל'היה נשמה אברהם' ובלא תעשה' הכוונה ללא יקרא עוד את נשמה אברהם, אלא גם למצות עשה קדשים תהיו, ומצות לא תעשה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ואיש איש אל כל נשאר בשרו לא תקרב - כל קריבה במשמע וכו'. כל מצוות אלו כלולים באיסור לקרוא **אברם**.

אברהם מוסיף שליטה על ה' איברים

בחיי אאע"ה היה הדבר כפשוטו, שהיה אסור לקרוא לו **אברם**, משום וגר לא תונה ולא תלחצנו, דנעשה כמצערו ומביישו שאינו יכול לשמור על עיניו וקדושת חייו, כי הגימט' שלו רק רמ"ג ולא רמ"ח. אבל כשקורא לו אברהם הוא מוסיף לו ה' איבריו הקדושים שהוא כן יכול לשלוט עליהם, וכנודע שברית הלשון וברית המעור הכל חד.

הקב"ה נסך כוחות מיוחדים לכל זרע אברהם

ובכל הדורות הגויים עומדים ותמהים ומתפעלים איך יתכן שבני ישראל שולטים על עיניהם וקדושת חייהם, וכמעשה דרבי עקיבא ועוד, שחכמי הגויים לא יכלו להבין דבר כזה. ובצדק, כי באמת אין זה בדרך הטבע, אך מאותה שעה שקב"ה כרת ברית עם אאע"ה וקרא שמו **אברהם**, נסך כוחות מיוחדים לכל הדורות הבאים אחריו ולנו כולנו, שנוכל בוודאי לעמוד באלו הנסיונות. וכשיהודי נכנס ב'בריתו של אברהם אבינו' הוא מקבל כח לשלוט על יצרו. ואם אומר 'אני לא יכול', ופוסט את עצמו כאילו אי אפשר להתגבר כלל ח"ו, הרי הוא קורא לו 'אברם' ועובר בלאו ועשה. ובוודאי שיש בזה נסיונות ונפילות, אך יהודי צריך לדעת שיש בידו להתגבר והוא שב בתשובה על שלא התגבר, ויש לו תקוה מכאן והלאה להתחזק ולעמוד בנסיון.

אברהם שלט על ליבו?

כתב ה'סמיכת חכמים' זי"ע (ברכות יד) שהטעם לאיסור לקרוא שמו אברם, שעי"ז נעשה כאומר שלא הועיל מה שהקב"ה השליטו על אותם חמשה איברים. ובהמשך דבריו ביאר נוסח התפילה אנה הוא ה' הק' להים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשדים ושמך נשמו אברהם, ומצאת את לבבו נאמן לפניך (נחמי' טז, ע"פ קושיית מהרש"ל זי"ע על הגמ' איך אמרו חז"ל שלפני ברית מילה היו חמשה איברים שאינם בשליטת האדם ב' עיניים ב' אוזניים וקדושת הברית, ומדוע לא החשיבו גם את הלב בחשבון איברים האלה, והרי הלב הוא

ו **עבודה זרה** (ב). רבי עקיבא ראה אשת טורנוסרפוס הרשע, רק שחק ובכה, רק - שהיתה באה מטיפה סרוחה, שחק - דעתידה דמגיירא ונסיב לה, בכה - דהאי שופרא בלי עפרא. ופרש"י (נדרים כ:): שאדון אחד ששמו רופוס היה מפטפט בדברי תורה כנגד ר"ע, והיה ר"ע מנצחו בכל פעם, והיה אותו אדון מתבייש, ובא וסיפר לאשתו, אמרה לו אני אפתה ואכשילהו, לפי שהיתה יפת תואר ביותר, באתה אצלו וגילתה שוקה כנגדו, ור"ע ירק ושחק ובכה, אמרה לו מדוע עשית ג' דברים אלו? אמר לה, שנים אומר לך, מה שרקקתי בשביל שמטיפה סרוחה באת, ובכיתי בשביל שיופיך עתיד לבלות בארץ, ומה ששחק לא רצה לומר לה וכו'.

אבות דרבי נתן (טזב) רבי עקיבא גדול ממנו כשהלך לרומי אוכילו קורצא אצל הגמון אחד ושגר לו שתי נשים יפות רחצום וסכומו וקשטום ככלות חתנים. והיו מתנפלות עליו כל הלילה זאת אומרת חזור אצלי וזאת אומרת חזור אצלי והיה יושב ביניהם ומרקק ולא פנה אליהן. [לשחרית] הלכו להן והקבילו פני ההגמון ואמרו לו שוה לנו המות משתתננו לאיש הזה. שלח וקרא לו א"ל ומפני מה לא עשית עם הנשים הללו כדרך שבני אדם עושים לנשים. לא יפות המה לא בנות אדם כמותך הן מי שברא אותך לא ברא אותן. אמר לו מה אעשה ריחן בא עלי מבשר נבלות וטרפות ושרצים.

הסרסור של האדם לעבירות וכמ"ש רש"י עה"פ ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.

שליטה מעל הטבע

ותירץ ה'סמיכת חכמים' שגם לפני ה'מילה' אאע"ה כבר השליט את עצמו על לבו, רק שאר איברים שע"פ דרך הטבע אינם בשליטת האדם, כמעשה דרבן גמליאל בקרן זוית וכו' (עבודה זרה כ.), ואדם רואה ושומע מה שלא רצה לראות ולשמוע, ונעשים עמו דברים שלא בשליטתו. לכן הקב"ה הבטיחו שע"י ברית המילה תהיה לו שליטה גם על חמשת האיברים האלו, למעלה מדרך הטבע.

על הלב כבר שלט קודם

עפ"ז ביאר א"תה הוא ה' הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחֶרֶת בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוֹ מֵאוּר כַּשְׁדִּים וְשִׁמְתָּ שְׁמוֹ אֲבִרָהֶם, הוספת לו רק אות ה' כנגד חמשה איברים, ויש להקשות מדוע לא נקרא שמו אברום שהרי השליטו גם על הלב? התשובה היא וּמִצָּאתָ אֶת לִבְּבוֹ נֶאֱמָן לְפָנָיו, שעל הלב כבר שלט קודם, ורק ה' איברים אחרונים נשארו שהשליטו ע"י ברית מילה.

שמירת עיניים בגבורה על טבעית

ומעתה יש להתפעל ביותר מהא דאמרו חז"ל עה"פ הִנֵּה נָא יִדְעָתִי כִּי אֲנִי יֹפֶת מֵרָאָה אֶת שַׁעַד הַיּוֹם אֲנִי עַל הַתִּגְבֵּר בְּכֹחוֹת נֹרָאִים לְמַעַל מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע, לא רק שמירת עיניים בחוץ אלא גם בתוך ביתו.

כדאי לברוא את העולם אפילו רק לאברם

השלה"ק כתב (מסכת תענית) שזהו הטעם שחז"ל (זוהר לך לך פו:) דרשו עה"פ (ב,ד) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בִּיבְרָאָם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, והנה במסורת האות ה' של בִּיבְרָאָם היא אות קטנה. בא ללמד שלא יאמר אדם שהיה כדאי כל הבריאה בשביל אברהם רק לאחר שנמול ונוספה לו האות ה', לכן כתוב ה"א זעירא ללמדנו שהיה כדאי לברוא את כל העולם בשבילו גם כששמו היה עדיין אברם! וכאמור שאע"פ שעדיין לא נמול, ולא קיבל כח עליון לשלוט על עיניו, אעפ"כ היה שומר עיניו אפילו בתוך הבית.

כתוב ולא כתוב

אמנם אחר שנקרא שמו אברהם, אסור לקרוא לו בשם אברם, כי כלפי מעלת אברהם הרי הוא כמקטין ממעלתו. ולזאת כתוב אות ה' קטנה, נעשה ככתוב וכאינו כתוב, כותב באותיות קטנות ולא כותב באותיות גדולות, ללמדנו שכל תולדות השמים והארץ היו שווים בשביל צדיק זה גם בעודו שנקרא אברם. על אחת כמה וכמה כשנקרא שמו אברהם, שמלבד מה שהתייגע תחילה על רמ"ג איבריו ולבו להכניעם לפני השי"ת, הוסיף לו הקב"ה מתנה מיוחדת לשלוט גם על ה' איברים הללו שאינו מדרך הטבע לשלוט עליהם כמבואר באוה"ח הק'.

בהיותו אברם - קיים את כל התורה

וב'באר מים חיים' גם ביאר כדברי השלה"ק בטעם ה' זעירא ד'בהבראם'. וזלה"ק 'כי בחר בו א'להים אף בהיות שמו אברם בהיות שכבר מלך על כל האברים אשר היו ברשותו והיה מיחד לבבו ומחשבתו ודיבורו ומעשיו וכל תנועותיו הידועות לו, לשם ה', שלא יזיז בשום אבר ואבר ולא להרהר ולחשוב בשום מחשבה ולא לדבר בשום דיבור קל ולא לעשות שום עשיה כי אם הנוגע לכבוד שם ה' ולתורה ומצוות שהורהו אל עליון כמאמר חז"ל (יומא כח:) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, והכל מרוב חמדת תשוקת אש בוערת אשר היה חומד ומתאוה להיות מרכבה לאל עליון. מאז היה ראוי לברוא העולם למענו. ואף אחר המילה שזכה מאת ה' להינתן לו גם האברים שאינם ברשותו. הנה זה מתת א'להים הוא, ואז ודאי היה זכותו גדול עד מאוד ביתר שאת ועוז. ולכן לא היה יכול בלתי לעשות הה"א זעירא כי היה נשמע אשר לא גרם זכות הבריאה כי אם אברהם ולא אברם ולא כן הוא. כי מאז בחר ה' בו ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו וכיון שמלך על האברים שברשותו מה לו לעשות עוד ואם אמנם אשר קדמה ידיעת ה' בעת הבריאה אשר יקרא שמו אברהם. לכן כתב הה"א וכתבה זעירא והבן'.

איך יש ספרים בשם 'אברם'?

אחר הדברים האלה נותר לנו לתרץ וליישב איך מצאנו בארון ספרי הקודש כמה ספרים שחיברו רבוה"ק בשם 'אברם', אם הוא עובר בלאו ועשה, איך חקקו שם הספר באיסור? וי"ל שלא התכוונו כלל לאברהם אבינו, אלא לאיש אחר לגמרי, אך אעפ"כ צריך לתת לזה טעם לשבח. ומצאנו שנים מרבוה"ק שעשו כן. א. 'בעלי ברית אברם' להרה"ק רבי אברהם אזולאי זי"ע אבי זקנו של מרן החיד"א זי"ע, והיה אב"ד בעיר חברון ושם מנו"כ.

זילזל בכתבים ממרוקו שנשארו בידו

ומצאתי בהקדמת ספרו ביאור לזה. כי בתחילה הוא גר בחוץ לארץ ועבד את השי"ת ועסק בתורה"ק, וגם עסק בפילוסופיה, עד שהאיר ה' עיניו והזריחו לעלות להר הקודש לארץ ישראל. ושם בהיותו במרוקו כתב הרבה מאד חיבורים ע"ד הפילוסופיה ולא העלה אותם עמו לארץ ישראל 'מפני כובד המשא וריחוק הדרך', ובירר מתוך כל חיבוריו כמה כתבי ידות 'והיו לאחדים בידו', ואת היתר השאיר שם במרוקו. ויהי בנסוע הספינה לארץ ישראל, נאבדו מתחת ידו כמה מאותם החיבורים אשר לקח עמו, וכמה שחיפש בכל כליו לא מצא מהם רק מעט מזער. כי באמצע הדרך היה צריך לרדת מהספינה אל המלון ולקחו את הכלים אחת הנה ואחת הנה, וכך נאבדו ממנו כמה מחיבוריו, ולא נשאר בידו רק שארית הפליטה.

ויהי בבואו לחברון, וישא עיניו וירא שחכמי ישראל עוסקים רק בתורה הקדושה ולא בפילוסופיה של חול, עמד וזלזל בכל אותם הכתבים שנשארו בידו ממה שכתב במרוקו, והשאירם בתיבה אחת סגורה, שיהיו למאכלת עש ועכבר...

הסבר פילוסופי לניסים...

ואף בספרו 'בעלי ברית אברם' מצאנו תערובת קצת, כי כל ענין 'שמש בגבעון דום' ביאר שם ע"פ דרך הטבע, וכן מחנה אשור שמתו כל צבא סנחריב בלילה אחד, הוא מלביש את זה בקורונה, שהיה עיפוש באויר שנכנס דרך נשימתם. כך היא דרך הפילוסופים. והוא עצמו מעיד על כתביו אלה שהם 'תערובת קודש וחול'.

מתורת ענר אשכול וממרא...

אח"כ הייתה רעידת אדמה בחברון, והוכרח רבי אברהם זי"ע לנסוע מחברון לעזה, לפני שנסע ירד לברר באותה תיבה אם כבר נאכלו כתביו ע"י עש, וראה שעדיין נשארו מהם כמה כתבים, ולקחם עמו לעזה. והחל לתקן ולמחוק ולסדר הדברים. אך אח"כ כשחזר לחברון 'ויבז בעיני כל עמלי אשר עמלתי ואתנחם על מה שאבד, וגם יתר הפליטה הנשארה מאותה מאכלת עש וממי שעסקיהם רע [עכברים] שבתי ונחמתי על עמלי אשר טפחתי' ומתוך כל אלה עמד וחיבר את ספרו, וקרא לו בשם 'בעלי ברית אברם' להורות שהם מתורת חוץ לארץ דענר אשכול וממרא. וכאשר יעזרהו השי"ת לחבר חיבור מתורת ארץ ישראל, סולת מנופה מקודש קדשים, לזה יקרא 'בעלי ברית אברהם' ויהיה שמי מלא... כך ראה עצמו בענוותנותו על התורה הראשונה. כאילו שייכת לאברם ולא לאברהם.

ואמנם אח"כ חיבר את ספר הקדוש ע"ד הקבלה 'חסד לאברהם', קודש קדשים, בו נקרא שמו 'אברהם'.

'צא מאצטגנינות שלך'

וכן היה באאע"ה, שבתחילה עסק בפילוסופיה, עד שאמר לו הקב"ה 'צא מאצטגנינות שלך', אינך צריך להסביר מיתת מחנה אשור בוורוס גשמי, אלא באמונה פשוטה שהקב"ה הרג אותם בדרך נס.

רק ממרא יעץ לדבוק באמונה טהורה

ובספרי רבוה"ק היו בכמה דורות איזה נגיעה מענין הפילוסופיה, וכאשר תפס הרשב"א על הרמב"ם, והמהרש"ל על ספר 'תורת העולה' להרמ"א. כי גם אאע"ה נטל עצה על המילה מחבירו ממרא בראשונה. ענר אשכול לא נתנו לו לעזוב את דרכי הפילוסופיה, רק ממרא ייעץ לו לעזוב את הדרך הזאת ולהתדבק באמונה טהורה. אחר כל הדברים האלה נולד לו לרבינו החסל"א בן חברון וקרא שמו יצחק, ואז חיבר את הספר הקדוש 'חסד לאברהם'.

'ברית אבר'ם' להרה"ק מזלאזיץ זי"ע

ב. עוד ספר קדוש יש בארון ושמו 'ברית אברם' להרה"ק מזלאזיץ זי"ע תלמיד המגיד ממעזריטש זי"ע. וכתב בהקדמת הספר שקרא שם זה, כי התוה"ק נקראת 'ברית', ותיבת **אברם** ר"ת **משה בן רבי אלקנה**, גם **משה בן אשה** רייזל. ולפ"ז צריך לומר למדפיסי הספר שבבואם להדפיס מחדש את הספר הקדוש זה, יש להוסיף גרשיים בשם בספר על הכריכה מבחוץ, כזה **ברית אבר"ם**. כי הוא ספר קדוש המיוסד ע"פ תורת הבעש"ט זי"ע בלי שום ריח של פילוסופיה.

ובספר זה עצמו יש ב' מהלכים נפלאים מדוע כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה... אלא שקרא שם הספר ע"פ ר"ת שמו ושם אביו ואמו.

על ציונו מוזכר רק ספרו 'חסד לאברהם'

וגם הספר 'בעלי ברית אברם' לבעל החסל"א, נמצא בארון ספרי הקודש, סמוך למורה נבוכים ועוד ספרי רבוה"ק שהיו לומדים תחילה בדרך הפילוסופיה. הגם שכבר נפרדנו מדרך זו, הרי למדנו לעיל מדברי השלה"ק והבאר מים חיים על אות ה' קטנה ד'בהבראם', שהיה כדאי לברוא את העולם גם בעבור אאע"ה עוד בהיותו נקרא אברם, וכן בעבור רבינו אברהם אזולאי ממרוקו בתחילתו, אלא שאינו דומה לקדושתו הנוראה לאחר שלמד תורת ארץ ישראל וחיבר ספרו הנורא 'חסד לאברהם'. ואכן על ציונו הק' כתוב רק שחיבר ספרו 'חסד לאברהם' ולא הוזכר תורתו הראשונה 'בעלי ברית אברם'.